

SETH GODIN

Az alkotás rutinja

A kreatív
hatásgyakorlás titkai

hvg könyvek

A fordítás alapja: Seth Godin: *The Practice – Shipping Creative Work*

All rights reserved including the right of reproduction
in whole or in part in any form.

This edition published by arrangement with Portfolio,
an imprint of Penguin Publishing Group, a division
of Penguin Random House LLC.

Copyright © Do You Zoom Inc., 2020

Fordította: © Garamvölgyi Andrea, 2020

Szerkesztette: Greff András

Borítóterv: Tabák Miklós

A szerző fotója: Brian Bloom

HVG Könyvek, Budapest, 2021

Kiadóvezető: Budaházy Árpád

Felelős szerkesztő: Dufka Hajnalka

www.hvgkonyvek.hu

ISBN 978-963-565-031-6

Minden jog fenntartva. Jelen könyvet vagy annak részleteit
tilos reprodukálni, adatrendszerben tárolni, bármely formában vagy
eszközzel – elektronikus, fényképeszeti úton vagy más módon –
a kiadó engedélye nélkül közölni.

Kiadja a HVG Kiadó Zrt., az 1795-ben alapított
Magyar Könyvkiadók és Könyvterjesztők Egyesülésének tagja.

Felelős kiadó: Szauer Péter

Nyomdai előkészítés: Sörfőző Zsuzsa

Nyomás: Gyomai Kner Nyomda Zrt.

Felelős vezető: Csöndes Zoltán vezérigazgató

Tartalom

Bízz az egyéniségedben!	11
Önzetlenség	53
Profizmus	109
A szándék	131
Nincs olyan, hogy írói válság	167
Tételezzük fel...!	225
Szerezd meg a tudást!	235
Keress a korlátokat!	253
Hogyan születnek az ötletek?	269
Ha holnap az egészet előlről kezdenéd – megtennéd?	271
Oltsd a szomjad!	272
Köszönetnyilvánítás	275
Jegyzetek	279
Név- és tárgymutató	283

**BÍZZ AZ
EGYÉNISÉGEDBEN!**

Az alkotás rutinjának kialakulásához az kell, hogy elkötelezetten álljunk a folyamathoz. Alkalmazásával elismerjük, hogy a kreatív alkotás nem egyszeri esemény; az alkotás egész egyszerűen az, amit csinálunk, akár van hozzá kedvünk, akár nincs. Elizabeth King szobrászművész gyönyörűen fogalmazta meg ezt: „A folyamat megment minket szándékaink szegényességétől.”

Tanulj meg zsonglorködni! Rajzolj baglyot! Javíts a dolgokon! És ne érdekeljen, hogy ezúttal sikerül-e, vagy sem. Nincs jobb út, amely elvinne a kitűzött célig, mint a rutin. És miközben fejed lehajtva dolgozol, fejet hajtasz a benned rejlő lehetőségek, valamint elődeink támogatása és jósága előtt.

1. Lehetséges

Ez a könyv azoknak szól, akik vezetni akarnak, írni vagy énekelni; tanítani, újítani, érdekes problémákat megoldani; azoknak, akik terapeuták, festők vagy vezetők akarnak lenni. *A magunkfajtáknak.*

Bármit akarunk is, az lehetséges. Az előttünk járóknak is sikerült. Ők is képesek voltak felemelni a hangjukat, kiállni magukért, és változásokat hozni. Bár más-más utat járunk be, minden út ugyanazt a sémát követi – és amint felfedezzük ezt a mintázatot, feltárul előttünk a titok.

Egyszerűen csak össze kell szednünk a bátorságunkat, és mernünk kell kreatívabbnak lenni. Régóta láthatatlan erők húznak vissza minket, de leleplezhetjük és megérthetjük ezeket az erőket, majd végre munkához láthatunk.

Az alkotás gyakorlata adva van – rajtunk áll, hogy követjük-e. Ha igen, akkor ajtót nyitunk a régóta vágyott változások előtt.

2. A mintázat és a rutin

Életünk alakulása egyfajta mintázatot követ. Többségünk számára ez egy jó előre meghatározott mintázat, amelyet önként és dalolva követünk: alkalmazkodunk és beilleszkedünk, keressük a helyünket, igyekszünk minél jobb pozícióba jutni ebben a hiányokkal körbekordonozott világban. Ezt követeli tőlünk a modern, ipari termelésen alapuló kapitalista gazdaság. Fogyasztásra és engedelmességre szoktat. És mi bízunk benne, hogy amíg nem térünk le a nekünk kijelölt útról, addig a rendszerek és a munkaadóink megadják, amire szükségünk van. Gyerekkorunktól arra treníroznak bennünket, hogy elfogadjuk ezt a dinamikát, és tevőlegesen is szerepet vállaljunk benne.

Egyszerű alku ez: kövesd a lépéseket, és eléred a rendszer által beígért eredményt. Lehet, hogy nem megy könnyen, de némi erőfeszítés árán majd' mindenki képes rá. Ezért koncentrálnak csak az eredményre, mert az mutatja meg, hogy jó úton járunk. Az agyunkat átmosó ipari rendszerek azt várják tőlünk, hogy eredményeinkkel bizonyítsuk, hogy hűen követtük a receptet, amit kaptunk.

Érthető, hogy ezt a prioritást szem előtt tartva élünk, ha igazán fontos a biztos és kiszámítható eredmény, és valóban garantált a fizetség. De mi van akkor, ha megváltozik körülöttünk a világ? Hirtelen azt tapasztaljuk, hogy már nem mindig érzékeljük meg a garantált eredményt. Már nem olyan vonzóak a feladataink, mint szeretnénk. Nyilván-

valóvá válik, hogy az alku kiüresedett: szívünket-lelkünket beletettük a munkába a beigért jutalmak reményében, csakhogy ezek a jutalmak el-elmaradoznak.

A fontos tevékenységhez – ahhoz, amivel a legszívesebben foglalkoznánk – nem jár kész recept. Az más sémát követ. A sémán alapuló rutin ellenben a rendelkezésünkre áll – bár az sem mint könnyen és gyorsan behelyettesíthető formula, nem mint garantált eredményeket hozó recept, hanem mint napi rendszerességű gyakorlat. Folyamatos és fokozatos feladat, amelyet önmagáért végzünk, és nem azért, mert garantált ellentételezést várunk cserébe.

A mesterrecept egyszerű: jó hozzávalók, megfelelő előkészületek, alaposság, hőkezelés, utolsó simítások – és kész! Ebben a sorrendben! De az első alkalom – amikor valamit először készítünk el – soha nem ilyen lineáris folyamat, nem lehet ilyen könnyen levezetni. Ehhez az újfajta rutinhoz a kezünkbe kell vennünk a kormányt, mozgósítanunk kell kreatív erőinket – ez ugyanis olyasmire vesz rá bennünket, amire nem képes *akárki*, és ami talán nem is lesz eredményes, mégis megéri csinálni. Ezt a valamit gyakran nevezik „művészetnek”.

Az ipari termelésre fókuszáló rendszer, amelyben élünk, eredményalapú. Lényege, hogy a lélekölő, jól tervezhető robotnak köszönhetően garantált a termelékenység. De ha vesszük a fáradságot és kutatni kezdünk, rátalálhatunk egy másik útra – mert *van* másik út előttünk. Ezen az úton járnak mindazok, akik változást akarnak, akik jobbat tennék

a dolgokat. Ez az út lelki rugalmassággal (rezilienciával) és önzetlenséggel van kikövezve. Aki ezen az úton jár, annak figyelme ugyan kifelé irányul, de a feladata elvégzéséhez nem vár sem külső megerősítést, sem elismerést.

A kreatív alkotás nem ismétli önmagát; nem is képes rá. Ám a kreatív folyamatnak mégis van egy ismétlődő mintázata. E mintázat elemei: a fejlődés és a kapcsolódás, a szolgálat és a merészség – ezekből áll össze a napi gyakorlat. És ehhez jön még hozzá az egoizmus és az önzetlenség örökös kötélhúzása. Ezt a rutint követik írók és vezetők, tanárok és festők is. E folyamat a való életben gyökerezik, és eljuttat minket a remélt célunkhoz.

Ezen az úton nem kísér minket főnök. Mert nincs is főnök. Ezen az úton csak magunkra számíthatunk. Bízunk kell hát saját magunkban – és ami még fontosabb: a magunk egyéniségében.

A *Bhagavad-gítában* ez áll: „Jobb, ha saját kötelességedet eredménytelenül végzed, mint ha más kötelességét sikeresen (...)”³ Gondoljunk csak azokra, akik rátaláltak a saját hangjukra és valódi hatással voltak a világra: mind más utat jártak be, de a rutinban, amelyet követtek, sok hasonlóságot találunk.

Az alkotás rutinjának alapja a bizalom: végig kell járni a göröngyös utat, amely elvezet oda, hogy bízni tudunk a saját egyéniségünkben, amely gyakorta rejtve marad előlünk; abban a különleges emberi lényben, akivel pedig mind együtt élünk. Fel kell fedezni ezt a közös mintáza-

tot, majd rá kell találni a saját rutinunkra, és akkor végre megélhetjük a varázslás folyamatát. A saját varázslatunkét. Amelyre most oly nagy szüksége van a világnak.

3. Keresünk valamit?

Többségünk igen. Ha fontos, nekilátunk a kutatásnak; keressük azt az érzést, hatást – a változást hozó tudást. És ha nem találjuk, kutakodunk tovább. Még alaposabban.

Aki követ, az nem keres. Csak követi az elődök által kitaposott utat. Jó jegyeket szerez, betartja az utasításokat, halad előre fokról fokra.

Aki vezet, az javítani akar a dolgokon, hozzá akarja tenni a magáét világhoz, és szilárd talajt keres, ahol megvetheti a lábát; esélyt akar arra, hogy változtathasson a dolgokon, hogy kitűnjön, hogy elismerjék. Mindezt egyszerre.

Ez a kutakodás hozta létre azt a kultúrát, azt a világot, amelyben élünk. Egyre többen és többen vágtak bele, teték hozzá a magukét, és – összefűzve a szálakat – építettek fel valami értékeset. Nevezzük ezt akár *művészetnek* – a lényeg, hogy ez csakis az emberre jellemző viselkedés, amikor önzetlenségből cselekszünk, amikor olyasmit csinálunk, aminek talán nem lesz semmiféle eredménye, de ha igen, akkor az változást hozhat. Érzelmek vezérelte viselkedés, amikor teljesen személyes jellegű és személyes indíttatású tevékenységet végzünk, hogy olyan változásokat generáljunk, amelyekre büszkék lehetünk. Ehhez pe-

dig még soha nem volt ennyi segítségünk, mint ma – végtelen számú eszköz és módszer áll rendelkezésünkre; és reális esélyünk van rá, hogy hozzátegyük a magunkét a világhoz.

A mi szerepünk is fontos. A mi művészetünkre is szükség van. Érdeemes jól az eszünkbe vésni, hogy nem az a kérdés, „tudunk-e alkotni”. Hiszen már alkottunk. Legalább egyszer már biztosan hallattuk a hangunkat, részt vettünk valami fontos dologban, mondtunk valami vicceset egy barátunknak, esetleg tartottunk már telt házaspontertet a Carnegie Hallban. Most az kell, hogy ezt megismételjük. Csak jobban.

Így az a nagy kérdés: „Fontos-e ez nekem annyira, hogy megismételjem?” Ahogy azt John Gardner írta: „A társadalmak és a szervezetek megújulása csak akkor tud folytatódni, ha az valakinek fontos.”⁴

4. Askıda ekmek

Askıda ekmek, avagy kampóra akasztott kenyér. Ősi török hagyomány. Aki kenyeret vesz a helyi pékségben, megteheti, hogy kifizet még egyet, és míg az egyiket a szatyrába rakja és hazaviszi, addig a másikat a pék felakasztja a falra, egy kampóra. Ha arra jár egy rászoruló, érdeklődhet, hogy van-e valami a kampón. Ha van, a kenyér gazdára lel, az éhező enyhülést nyer. És ami talán ugyanilyen fontos, a közösség tovább épül és erősödik.

Aki kreatív, alkotómunkába kezd, az problémát old meg. És nemcsak önmagát segíti ezzel, hanem mindazokat is, akik találkoznak majd a művével.

Önzetlenül önmagunkat akasztjuk fel képletesen a kampóra. Megosztjuk másokkal a tudásunkat, a szívünket, a varázslatunkat. És minél több emberhez jut el, annál értékesebb mindazoknak, akiknek van szerencsájük találkozni az alkotásunkkal.

A művészettel másokért tehetünk valamit.

5. A rutin kialakítása

Van kreatív példaképed? Valaki, aki rendszeresen alkot, kapcsolatokat teremt, vezetői szerepbe kerül? Lehet az táncos, zenész vagy polgárjogi ügyvéd. Minden területen akadnak kiemelkedők – a jelen szószólói, a jövő formálói. Íme néhány közülük azoknak, akik példaképet keresnek: Patricia Barber, Zaha Hadid, Joel Spolsky, Sarah Jones, Yo-Yo Ma, Tom Peters, Frida Kahlo, Banksy, Ruth Bader Ginsburg, Bryan Stevenson, Liz Jackson, Simone Giertz, Jonas Salk, Muhámmád Junusz, Rosanne Cash, Greta Thunberg, John Wooden, Amanda Coffman – a régen éltek és a most élők, a híresek és az ismeretlenek között is szép számmal akadnak „változást hozók” a világ minden szegletében.

Ezek a művészek szinte valamennyien hasonló pályát futottak be, hasonló munkafolyamatokat követtek; miközben teljesen eltérő műveket alkottak, teljesen eltérő kö-

rülmények között és más-más korban dolgoztak – a rutin ugyanaz maradt. És azt mi is alkalmazhatjuk.

Meglehet, nem kell nekünk sikerrecept, amely előírja, hogyan végezzük a munkánkat. És ahelyett, hogy egy előre meghatározott lépéssorozatot követnénk, talán jobban járunk, ha azt próbáljuk megérteni, hogyan is működik most a világ valójában. Kövessünk inkább egy alkotói rutint. Íme, néhány meglepő igazság, amelyre eddig azért nem jöttünk rá, mert a sikerreceptek beígért, de szinte soha el nem ért eredményei után vágyakoztunk:

- A képesség nem egyenlő a tehetséggel.
- A jó folyamat hozhat jó eredményt, de sosem garantálja azt.
- A perfekcionista ember messze nem tökéletes.
- A biztatás hasztalan.
- Az önteltség a bizalom ellentéte.
- A jó hozzáállás tanulható.
- Nincs olyan, hogy „írói válság”.
- A profiknak mindig van szándékuk az alkotással.
- A kreativitás vezetői tevékenység.
- A vezetők imposztorok.
- Nem minden kritika egyforma.
- Akkor válunk alkotóvá, amikor bemutatjuk a munkánkat.
- A jó ízlés tanulható.
- A szenvedély: döntés.

A könyvben rendszeresen előkerülnek majd ilyen és ehhez hasonló, meglepő igazságok, amelyek szembemennek mindazzal, amit a produktív tevékenységről tanított nekünk a rendszer, amely az emberek önkéntes alkalmazkodására és örök, bevált receptekre épül. A művészeket kivetette vagy megszegényítette a társadalom, ha ezen igazságok szerint éltek, de csak azért, mert ezek az igazságok eredményt hoznak. Megkérdőjelezzük a fennálló hatalmi rendszert, ugyanakkor lehetővé tesszük, hogy javítsunk azok életén, akiket szolgálni igyekszünk.

6. A zsonglörködés titka

Már több száz embert megtanítottam zsonglörködni. Egyetlen egyszerű titkot kell tudni hozzá: nem az a lényeg, hogy elkapjuk a labdát. Ha valakinek nem sikerül megtanulnia zsonglörködni, annak mindig az az oka, hogy előrenyúl, előrelendül, hogy elkapja a következő labdát. Csakhogy amint előrelendül a leeső labdáért, már nincs is jó helyen ahhoz, hogy feldobja a következőt, és az egész folyamat megszakad.

Ezért csak egy labdával kezdünk. És azt még csak nem is kell elkapni: feldobjuk, leesik; feldobjuk, leesik; feldobjuk, leesik. Feldobjuk bal kézzel hússzor, és nézzük, ahogy leesik a földre – hússzor. Majd jöhet ugyanez jobb kézzel. A dobást gyakoroljuk. Előbb annak kell jól mennie. És ha a dobás már elég jól megy, a labda elkapása menni fog magától.

Kiderült ugyanis, hogy a zsonglőrtanoncoknak a dobás okozza a legnagyobb nehézséget. Feszélyezve érzik magukat attól, hogy feldobják a labdát, majd csak állnak, és nézik, ahogy a földre esik. Olyan mélyen bevéődött az eredmény iránti vágy, hogy ez az a pont, ahol egyesek fel is adják. Egyszerűen nem bírják elviselni, hogy ebben a folyamatban tudatosan figyelmen kívül kell hagyni az eredményt.

Akik kitartanak, azoknál a tanulás folyamata látványosan felgyorsul. Nagyjából negyedóra múlva már két labdával próbálkozunk: feldobjuk, feldobjuk, leesik, leesik. Két labda száll fel a levegőbe, két labda esik le a földre. Majd minden erőlködés nélkül áttérünk a következő lépésre: feldobjuk, feldobjuk, elkapjuk, elkapjuk. Megy ez! Nem okoz nehézséget, mert ott dobunk, ahol dobnunk kell – begyakoroltuk, és következetesen ugyanúgy csináljuk.

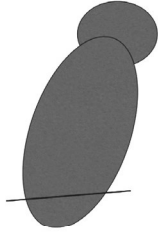
A folyamat teljesen magától juttatott el minket ide. Ekkor következik az utolsó lépés: jöhet a harmadik labda. A módszer nem mindig működik, de mindig jobban működik, mint bármelyik másik.

A tevékenységünk lényege az eldobás. A labda elkapása már megy magától.

7. Hogyan kell baglyot rajzolni?

Ez egy ma már klasszikusnak számító mém, amely egy régi, képregényrajzoláshoz készült kézikönyvből származik.

A bagolyrajzolás lépései

1. lépés: Rajzoljunk két oválist és egy egyenes vonalat!

2. lépés: Rajzoljuk meg a baglyot!

A vicc ebben az, hogy hiányoznak a köztes lépések. Mindenki tudja, hogyan kell oválist meg vonalat rajzolni. De senki nem tudja – a legkevésbé én –, hogyan kell megrajzolni a baglyot.

Ez a mém remekül rávilágít, mennyire szeretnénk megúszni a bizonytalanság fájdalmát. A cím pontos instrukciókat ígér – akárcsak az élet. De – akárcsak az élet – a cím hazudik nekünk. A fontos feladathoz sosem kapunk meg minden instrukciót. A szívünknek kedves munka jutalma éppen az a tény, hogy semmi sem garantált, hogy nincs kikapott út, hogy sosem lehetünk biztosak benne, hogy jó az, amit csinálunk, és lesz eredménye. Ez a tevékenység a dobásról szól, nem az elkapásról. A kezdetről, nem a végről. A tökéletesítésről, nem a tökéletességről.

Biciklizni sem kézikönyvből tanulunk meg. És baglyot rajzolni sem tudunk majd a fentiek alapján.